

УДК 331.102.24:37.032:364

DOI <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2020.75-76.226379>

ІРИНА ТЕРМОСА

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9228-464X>

Place of work Glukhovsky national pedagogical university of Alexander Dovzhenko
Country Ukraine

E-mail bojarinova.ira13@gmail.com

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

У статті охарактеризовано поняттєво-категоріальний апарат дефініції «професійна компетентність». Визначено основні нормативні документи (професійних стандартів та стандартів вищої освіти) та законодавчі акти щодо забезпечення підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери при формуванні їх економічної компетентності. Обумовлено, що практична підготовка майбутнього фахівця соціальної сфери до соціального захисту різних груп населення, зокрема соціального забезпечення, потребує формування економічної компетентності. Розкрито авторське бачення тлумачення економічної компетентності фахівців соціальної сфери в розрізі необхідних знань, набутих вмінь та навичок, набору можливостей та здатностей у галузі економічних знань для здійснення ефективної професійної діяльності у сфері соціального обслуговування, соціальної допомоги та соціальної роботи загалом. Охарактеризовано складові компоненти економічної компетентності при підготовці фахівців соціальної сфери: мотиваційний, когнітивний, процесуальний та особистісний. Виділено когнітивний компонент, як найважливіший, що відображає обґрунтування ролі знань у формуванні економічної компетентності. Обґрунтовано, що формування економічної компетентності у майбутнього фахівця соціальної сфери відбувається в закладах вищої освіти в рамках цілісного педагогічного процесу при вивченні спеціалізованих соціально-економічних дисциплін («Економічні основи соціальної роботи», «Економіка соціальної роботи», «Соціальна економіка», «Соціальний захист населення») і за рахунок використання таких методів організації освітньої діяльності як ділові ігри, ситуативні завдання, розробка соціально-економічних проєктів. Встановлено, що необхідну роль у формуванні економічної компетентності при підготовці соціального працівника відіграє знання ним детермінант соціального забезпечення, як основної форми соціального захисту населення – державних соціальних стандартів і гарантій. Дано коротку характеристику на основі законодавчих актів та встановлених розмірів прожиткового мінімуму як державного соціального стандарту та мінімальних заробітних плат та пенсій за віком як основних державних соціальних гарантій.

Ключові слова: соціальний захист; фахівець соціальної сфери; економічна компетентність; державні соціальні стандарти і гарантії

Постановка проблеми. У сукупності сучасних соціально-економічних проблем України, зумовлених трансформацією різних сфер, зокрема економічної, важливого значення набуває проблема соціального захисту населення. Стаття 46 Конституції України гарантує забезпечення соціального захисту всім групам населення, як забезпечення суспільно нормальних умов життєдіяльності. Визначаючи основною метою соціального захисту забезпечення громадян мінімально необхідним життєвим рівнем, надзвичайно важливою залишається необхідність надання кожній особі можливості вільно розвиватися, реалізовувати себе, свої здібності, гарантувати дотримання стабільності в суспільстві та соціального добробуту. Вирішення окресленої проблеми вимагає спеціально підготовленого спеціаліста, здатного надати кваліфіковану допомогу різним категоріям населення. Такими спеціалістами у розрізі означеної проблематики виступають фахівці со-

ціальної сфери. Відтак, питання підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до соціального захисту набуває неабиякої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомими дослідженнями в галузі підготовки фахівців соціальної сфери, в тому числі і в системі вищої освіти, є праці вітчизняних вчених таких як Зверєвої І., Капської А., Карпенко О., Матвійчук Т., Міщик Л., Профатилова К., Хоменко-Семінова Л., Ярошенко О.

Питаннями вивчення соціального захисту населення, економічних основ соціальної роботи, формуванні економічних компетентностей у працівників соціальної сфери займалися такі провідні вітчизняні вчені як Амоша О., Болотіна Н., Кривцова М., Лопушняк Г., Любчук О., Мальований М., Новікова О., Павлова Л., Приходько А. В., Прокопенко І.,

Проте концептуальні зміни в галузі соціальної роботи в сфері вищої освіти та трансформаційні ринково-економічні процеси в системі соціального захисту зумовлюють необхідність дослідження формування економічної компетентності як складової професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до соціального захисту різних груп населення.

Мета статті - полягає у розкритті питань формування економічної компетентності в процесі підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальна робота – це дуже складний процес, який вимагає глибоких знань в багатьох галузях життєдіяльності людини, це і галузь управління, економіка, психологія, соціологія, педагогіка, медицина, правознавство і т.д. Ефективність соціальної роботи залежить не тільки від рівня підготовки соціального працівника, знань, досвіду, але й від його особистісних особливостей і якостей.

Компетентність (від лат. *comptens* – «приналежність по праву», відповідний, здатний) виступає індивідуальною характеристикою рівня відповідності вимогам професії. Компетентність слід відрізнити від компетенції – певної сфери, кола питань, які людина уповноважена вирішувати. Тобто, компетенції розуміються як результат розвитку основних здібностей, які здобуваються самим індивідумом на основі їх властивості бути діючими. Саме вони дозволяють людям досягати індивідуально важливих для них цілей – незалежно від природи цих цілей і соціального середовища, в якому ці люди живуть і функціонують.

У науковій літературі існує визначення професійної компетентності як комбінації психічних якостей, певного психічного стану, який дозволяє діяти самостійно і відповідально та виконувати певні трудові функції.

Під професійною компетентністю фахівця соціальної сфери, на нашу думку, розуміється наявність спеціальних знань, умінь та навичок, з особливими індивідуальними характеристиками. Ці особливі, індивідуальні характеристики можна визначити як здатність індивіда успішно виконувати свої професійні функції. Компетентність пов'язана з наявними професійними знаннями та професійною ерудицією. А компетенція – це загальна здатність, заснована на знаннях, досвіді, цінностях, які придбані завдяки навчанню.

Професійність фахівця соціальної сфери представляє собою сукупність якостей, що відображають ступінь його кваліфікації, рівень знань і вмінь, готовність до виконання комплексу заходів соціального обслуговування, соціальної допомоги та соціальної роботи населення загалом. Якщо оцінювати основну роль соціального працівника, то він є фахівцем, уповноваженим державою надавати допомогу людині, що опинилася у важкій життєвій ситуації.

На сучасному етапі розвитку суспільства професійна підготовка фахівця соціальної сфери залежить у великій мірі від соціального замовлення суспільства, його потреб у фахівцях відповідного профілю. У таких умовах ступінь підготовленості стає домінуючим фактором в системі вищої освіти, який визначає не тільки конкурентоспроможність особистості, але і можливість його соціальної адаптації.

На наш погляд, поняття «компетентність» повинне характеризуватися в більшості блоком професійних компетенцій. Очевидно, що основу професійної діяльності майбутніх фахівців становить сукупність професійних компетенцій. В цей блок повинні входити особистісні характеристики, такі як:

- володіти певним обсягом професійних знань і застосовувати їх на практиці;
- вміти розробляти та запроваджувати професійні моделі на практиці;
- здійснювати дослідження у своїй професійній галузі знань.

Отже, професійна компетенція розуміється як набір професійних знань, умінь і навичок, що забезпечують володіння певною професійною технологією.

Фахівець соціальної сфери повинен володіти чималим арсеналом професійних умінь, навичок, мати глибокі знання в галузях життєдіяльності людини, щоб виступати ефективним виконавцем цілей соціальної роботи.

Актуалізація значущості соціальної роботи як професійного виду діяльності підтверджується зростаючою динамікою підготовки фахів даної галузі. Станом на 01.09.2020 року підготовку соціальних працівників (фахівців соціальної сфери) здійснює 69 закладів вищої освіти України різних форм власності.

Любчук О. зазначає, що при дослідженні існуючого стану та особливостей підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери в освітньому процесі закладу вищої освіти, існує низка суперечностей між наявною дійсністю та вимогами суспільства до професійної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Соціальна робота». Проблема полягає у потребі суспільства у кваліфікованих фахівцях соціальної сфери відповідно до потреб ринкової економіки, що потребує необхідності вивчення економічної компетентності як складової професійної компетентності (Любчук, 2019, с. 159).

Професійна діяльність фахівця соціальної сфери потребує знань основних положень вітчизняної та зарубіжної законодавчої бази:

- про ресурсне забезпечення (фінансово-економічне, матеріальне, кадрове) різноманітних видів послуги, що надаються;
- про організацію місцевої інфраструктури і розвитку служб охорони здоров'я і соціального забезпечення;
- про програми і цілі соціальних служб на різних рівнях;
- про нормативну базу соціального захисту населення;
- про соціальні, психологічні, статистичні дослідницькі методи і методики;
- про концепції та методи соціального планування.

Професійна підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери у закладах вищої освіти здійснюється відповідно до Державних освітніх стандартів, впровадження яких зумовлене необхідністю забезпечення встановленого рівня якості вищої освіти. Державні галузеві стандарти підготовки фахівців соціальної сфери містять загальні вимоги до якості підготовки та окреслюють коло професійних умінь і навичок фахівців соціальної сфери (*Про державні соціальні стандарти*, 2018).

У вищенаведених нормативних актах наявні безпосередні посилання на важливість знань фахівцями соціальної сфери економічних основ у сфері соціального захисту та соціальної роботи. Окрім того, економічні технології також зазначені, як такі що необхідні при підготовці соціального працівника згідно зі стандартом вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» галузі знань 23 «Соціальна робота».

Доцільно згадати про дію професійного стандарту «Соціальний працівник (допоміжний персонал) затвердженого Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 18.06.2020 № 1149, в якому також виокремлені необхідні знання при описі трудових функцій соціальних працівників, які стосуються безпосередньо надання соціально-педагогічних і психологічних послуг, так і знання законодавчих та нормативно-правових актів в сфері соціального захисту населення, державних стандартів соціальних послуг, основ економічного законодавства у соціальній сфері та ін. (*Професійний стандарт*, 2020).

Законодавча база України трактує соціальний захист як систему державних гарантій щодо забезпечення прав громадян країни на соціальну допомогу і підтримку у випадку постійної або тимчасової непрацездатності, хвороби, безробіття та в інших передбачених законом випадках *Про державні соціальні стандарти* (*Про державні соціальні стандарти*, 2018).

Сучасна система соціального захисту включає: соціальне забезпечення (соціальне страхування та державна соціальна допомога), пільги, соціальне обслуговування (послуги).

Практична підготовка майбутнього фахівця соціальної сфери до соціального захисту різних груп населення, зокрема соціального забезпечення, потребує формування економічної компетентності.

Під «економічною компетентністю» О. Ануфрієва розуміє «сукупність економічних знань та практичних умінь, досвіду, економічної культури та мислення, наявність стійкої потреби та інтересу до професійної компетентності» (Дмитренко, 2008).

На нашу думку економічна компетентність соціального працівника - це сукупність знань, умінь і навичок економічної спрямованості, наявна можливість їх професійного застосування, та наявні економічно значимі індивідуальні якості фахівця.

При цьому ми розглядаємо економічну компетентність фахівця соціальної сфери – як ступінь оволодіння ним знаннями про економічні процеси, чинники і методи впливу, нормативно-правову базу економічної діяльності у сфері соціального забезпечення та захисту населення, соціальної політики держави; вміннями та навичками застосування інструментарію економічного дослідження для аналізу соціально-економічних процесів, здійснення оцінки ефективності соціальної політики та ступеню диференціації добробуту (рівня і якості життя) населення на різних рівнях; набором можливостей та здатностей до вирішення (консультування клієнтів) питань з виплати та нарахування соціальних гарантій допомог, пільг, компенсацій та ін., розроблення програм адресної соціальної допомоги незахищеним верствам населення.

Враховуючи вищевикладене, ми вважаємо, що економічна компетентність – це інтегративне особистісне поєднання мотиваційних, когнітивних, процесуальних та особистісних компонент, що базується на людських цінностях, знаннях, мотивації, потребах. Конкретизуємо дані компоненти в контексті формування економічної компетентності.

Мотиваційні компоненти характеризуються набором мотивів життєдіяльності особистості, обумовлених економічною спрямованістю. Розвиток мотиваційного компонента залежить від соціальних умов життя й діяльності особистості, є результатом її спілкування та взаємодії з іншими суб'єктами життєдіяльності. Мотиваційний компонент характеризується проектуванням життєвих спрямувань особистості відповідно до загальнолюдських, у т.ч. і економічних цінностей та спонукує, стимулює і надає зміст конкретної діяльності фахівців соціальної сфери та соціального захисту населення.

Найважливішим, на наше переконання, у структурі економічної компетентності є когнітивний компонент, який відображає обґрунтування ролі знань у формуванні економічної компетентності. При здійсненні фахової підготовки фахівців соціальної сфери необхідно орієнтуватися на значимість вибраних знань та навичок для формування на цій основі економічної компетентності. Ми виділяємо комплекс економічних знань, понять і законів, що визначають значення та зміст економічної компетентності соціального працівника, усвідомлення економіки - як основи розвитку суспільства та особистості.

Процесуальний компонент розкриває ступінь оволодіння методами, прийомами та способами пізнання економічної дійсності, розвитку та формування в соціальних працівників комплексу аналітичних, організаторських, комунікативних, дослідницьких, креативних вмінь, що надають змогу більш ефективно оперувати економічними знаннями в ході здійснення різної економічної діяльності. Даний компонент визначається не тільки наявністю вмінь творчої діяльності, але й володінням технологією ефективного формування усвідомлених і оперативно застосовуваних економічних знань у різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях.

Процесуальний компонент характеризує також здатність самостійно знаходити шляхи вирішення економічних проблем і завдань, тобто характеризує наявну постійну готовність соціального працівника до використання нових ідей і підходів у ході здійснення своєї професійної діяльності, а також має позитивну мотивацію до їх використання. Процесуальний компонент формується під-час використання активних методів навчання, діалогічних і проблемних форм організації процесу підготовки фахівців соціальної сфери та соціального захисту населення.

Таким чином, зміст компонентів економічної компетентності при фаховій підготовці працівників соціальної сфери повинен забезпечити їх вмінням характеризувати основні механізми соціального регулювання сучасних ринкових відносин, розуміти економічні засади соціального захисту населення і місце та роль людини у вирішенні різноманітних соціально-економічних проблем, знанням методів фінансування соціальної роботи, здатністю до вирішення актуальних проблем формування рівня добробуту населення на основі знань про специфіку економіки соціальної роботи та її основних принципів у сучасних трансформаційних умовах в різних сферах суспільства, володінням навичок із організації, планування різноманітних економічних процесів в сфері соціального захисту, забезпечення та соціальної роботи.

Вважаємо, що необхідну роль у формуванні економічної компетентності при підготовці майбутнього фахівця соціальної сфери відіграє знання ним основних детермінант соціального

забезпечення, як основної фінансово-економічної форми соціального захисту населення – державних соціальних стандартів і гарантій.

Соціальні стандарти і гарантії в національному законодавстві України та в міжнародних нормативно-правових актах не втрачають своєї актуальності, оскільки кожна держава проголошує себе соціальною, тому відповідно і соціальний захист має бути на високому рівні. На сьогодні сфера соціального захисту є ключовою ланкою в механізмі взаємодії нашої держави з Європейським Союзом та визначається як одним з пріоритетних напрямків і глобальних цілей в Україні покладена в основу Програми дій сталого розвитку до 2030 р.

Згідно з законодавчою базою України, соціальні стандарти визначено як встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами соціальні норми і нормативи або їх комплекс, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій. Державний соціальним стандартом є прожитковий мінімум, який визнано базовим і на його основі визначаються державні соціальні гарантії та стандарти у сферах доходів населення, житлово-комунального, побутового, соціально-культурного обслуговування, охорони здоров'я та освіти соціальним стандартом (*Про державні соціальні стандарти*, 2018). Знання розмірів і оцінки динаміки даного показника, його ресурсного забезпечення, нормативного – правового підґрунтя його встановлення і формування є необхідною умовою в процесі підготовки кваліфікованого соціального працівника в сучасних умовах ринкової трансформації економіки, враховуючи їх в подальшій професійній діяльності, особливо при розробці програм економічного і соціального розвитку.

Таблиця 1

Розмір прожиткового мінімуму в розрізі різних соціальних і демографічних груп населення в період за 2016-2020 рр.

Соціальні і демографічні групи населення	Розмір прожиткового мінімуму, грн. станом на					Відхилення, 2020 до 2016 р, +/-	
	2016	2017	2018	2019	2020	%	Грн.
Діти віком до 6 років	1032	1355	1492	1626	1779	+72,38	+747
Діти віком від 6 до 18 років	1286	1689	1860	2027	2218	+72,47	+932
Працездатні особи	1218	1600	1762	1921	2102	+72,58	+884
Особи, які втратили працездатність	949	1247	1373	1497	1638	+72,60	+689
Загальний показник	1176	1544	1700	1853	2027	+72,36	+851

Погоджуємося з тим, визначення поняття прожиткового мінімуму, яке закріплене в чинному законодавстві України, не відповідає реаліям, його фактичному розміру та застосуванню в сучасних умовах. Протягом тривалого часу прожитковий мінімум залишався основою соціальної політики держави, показником, від якого залежала величина всіх інших соціальних виплат та допомог, встановлених в нашій державі. На сьогодні прожитковий мінімум в тому значенні, в якому запропоновано законодавцем, остаточно втрачає свій сенс та актуальність, оскільки несуттєве поступове підвищення прожиткового мінімуму тричі на рік, як це визначається щорічно в законах України про Державний бюджет, так і не змогло забезпечити різним соціально вразливим групам населення достатнього життєвого рівня (Тарасенко, 2019).

Відповідно до визначення зазначено в законодавчих актах України, державними соціальними гарантіями є встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які забезпечують рівень життя, не нижчий прожиткового мінімуму.

Рівень та розмір даних гарантій і норм безпосередньо пов'язаний з гострою проблемою українського суспільства подолання бідності, що є однією із головних задач у сфері соціального захисту і соціальної роботи загалом.

Розмір основних соціальних гарантій в період за 2016-2020 рр.

Соціальні гарантії	Розмір соціальних гарантій станом на, грн.					Відхилення 2020 до 2016 рр., +/-	
	2016 р	2017 р	2018 р	2019 р	2020 р	%	грн.
Мінімальна заробітна плата	1378	3200	3723	4173	4723	+242,74	+3345
Мінімальна пенсія за віком	1074	1247	1373	1497	1638	+52,514	+564

Важливим для формування економічної компетентності соціального працівника є оцінка рівня даних стандартів і гарантій до дійсності і відповідності реальним потребам суспільства. Відповідно до європейських стандартів (вимоги Європейської соціальної хартії) досягнутий розмір середньомісячної заробітної плати рекомендовано орієнтувати в оцінці межі забезпеченості населення на 2,5 прожиткових мінімуми, як на критерій бідності. Окрім того, ст. 25 «Загальної декларації прав людини» регламентує, що сучасна соціальна, правова держава повинна гарантувати право на гідний рівень життя, що передбачає забезпечення людей їжею, одягом, житлом, медичним доглядом, в обсягах, що необхідні для підтримки їх здоров'я й добробуту, і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини (*Загальна декларація прав людини*, 1948).

Проведене нами дослідження формування економічної компетентності при підготовці майбутніх фахівців соціальної сфери засвідчило, що використання в освітньому процесі різних форм та методів сприяє кращому формуванню означеної компетентності. Так, використання ділових ігор, ситуативних завдань, розробка соціально-економічних проектів, вирішення задач законодавчого забезпечення соціального захисту, значно підвищує зацікавленість здобувачів освіти до вивчення тієї чи іншої теми. Вміле поєднання традиційних та новітніх методів дозволяє майбутнім фахівцям соціальної сфери не лише засвоїти матеріал, а й випрацювати вміння та навички використання здобутих знань у різних ситуаціях. Зокрема, розглядаючи на занятті як приклад ту чи іншу соціальну ситуацію щодо забезпечення соціального забезпечення, соціально-економічного захисту населення, майбутні фахівці соціальної сфери, пропонуючи різні варіанти її вирішення, не лише знаходять найоптимальніший, а й визначають та аналізують помилки. Це у майбутньому допоможе адаптувати отримані знання економічних процесів до сфери соціального обслуговування населення, вміти оцінювати економічну і соціальну ефективність діяльності в сфері соціального захисту та забезпечення, соціальної роботи.

Підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери взагалі, і економічної компетентності зокрема, реалізується через вивчення цілого комплексу дисциплін циклу загальної та професійної підготовки. Зокрема, значні можливості для цього має вивчення таких дисциплін як «Економічні основи соціальної роботи», «Економіка соціальної роботи», «Соціальна економіка», «Соціальний захист населення» тощо.

Висновки з даного дослідження. Вищесказане дозволяє зробити висновок, що в результаті підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Соціальна робота» до професійної діяльності повинна бути сформована цілісна особистісна якість, що дозволяє їм успішно виконувати отримані завдання економічного спрямування у сфері соціального захисту та соціального забезпечення, вирішувати соціально-економічні проблеми, допомагати взаємодіяти з іншими людьми при вирішенні таких соціально-економічних проблем. Ця якість може бути визначена як економічна компетентність, яка безпосередньо проявляється в діях, діяльності, поведінці та вчинках фахівця соціальної сфери.

Актуальність даної проблематики полягає у наявній взаємозалежності ступеня розвиненості економічної компетентності у фахівців соціальної сфери і перспективного особистого становлення отримувачів таких послуг – незахищених верств населення, їхня соціалізація, адекватна мобільність у сучасному соціально-економічному середовищі.

Формування економічної компетентності майбутнього фахівця соціальної сфери відбувається в закладах вищої освіти в рамках цілісного педагогічного процесу при вивченні спеціалізованих соціально-економічних дисциплін. Використання ділових ігор, ситуативних завдань, розробка проектів як методів організації освітньої діяльності значно підвищують ефективність формування досліджувальної компетентності у здобувачів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Економічна компетентність в системі післядипломної педагогічної освіти / за ред. Г. А. Дмитренка. Київ : ЦІППО, 2008. С. 87.
- Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015
- Карпенко О. Г. Вступ до спеціальності «Соціальна робота». Київ : Слово, 2011. 248 с.
- Любчук О. До проблеми становлення економічної компетентності у студентів спеціальності «соціальна робота» у процесі професійної підготовки. *Reporter of the priazovskyi state technical university. Section: Socially-humanitarian sciences and public administration*. 2018. Issue 1. P. 158–163.
- Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 10.06.2018 р. № 2189-VIII. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>.
- Професійний стандарт «Соціальний працівник (допоміжний персонал) : затверджений Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 18.06.2020 р. № 1149.
- Тарасенко В. С. Реформа прожиткового мінімуму в Україні. *Правова позиція*. 2019 № 4 (25). С. 19–24. URL: <http://legalposition.umsf.in.ua/archive/2019/4/3.pdf>

REFERENCES

- Dmytrenko, H. A. (Ed). (2008). *Ekonomichna kompetentnist v systemi pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity [Economic competence in the system of postgraduate pedagogical education]*. Kyiv: TsIPPO [in Ukrainian].
- Karpenko, O. H. (2011). *Vstup do spetsialnosti «Sotsialna robota» [Introduction to the specialty «Social Work»]*. Kyiv: Slovo [in Ukrainian].
- Liubchuk, O. (2018). Do problemy stanovlennia ekonomichnoi kompetentnosti u studentiv spetsialnosti «sotsialna robota» u protsesi profesiinoi pidhotovky [The problem of developing the economic competence of students of the specialty «social work» in the process of professional training]. *Reporter of the priazovskyi state technical university. Section: Socially-humanitarian sciences and public administration*, 1, 158-163 [in Ukrainian].
- Pro derzhavni sotsialni standarty ta derzhavni sotsialni harantii № 2189-VIII [About state social standards and state social guarantees]*. (2018). Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>
- Profesiinyi standart «Sotsialnyi pratsivnyk (dopomizhnyi personal)» [Professional standard «Social worker (support staff)»]*. № 1149. (2020).
- Tarasenko, V. S. (2019). Reforma prozhytkovoho minimumu v Ukraini [Subsistence level reform in Ukraine]. *Legal Position*, 4(25), 19-24 [in Ukrainian].
- Zahalna deklaratsiia prav liudyny : pryiniata i proholoshena rezoliutsiieiu 217 A (III) Heneralnoi Asamblei OON vid 10 hrudnia 1948 r. [Universal Declaration of Human Rights: adopted and promulgated by UN General Assembly Resolution 217 A (III) of 10 December 1948]*. (1948). Retrived from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015 [in Ukrainian].

TERMOSA IRYNA

ASPECTS OF FORMATION OF ECONOMIC COMPETENCE IN THE PROCESS OF TRAINING SPECIALISTS IN THE SOCIAL SPHERE

The article describes the conceptual and categorical apparatus of the definition of “professional competence”. The main normative documents (professional standards and standards of higher education) and legislative acts to ensure the training of future specialists in the social sphere in the formation of their economic competence are identified. It is stipulated that the practical preparation of the future social specialist for social protection of various groups of the population, in particular social security, requires the formation of economic competence.

The author’s vision of interpretation of economic competence of social specialists in terms of necessary knowledge, acquired skills, set of opportunities and abilities in the field of economic knowledge for effective professional activity in the field of social services, social assistance and social work in general. The constituent components of economic competence in the training of specialists in the social sphere are described: motivational, cognitive, procedural and personal.

The cognitive component is highlighted as the most important, which reflects the rationale for the role of knowledge in the formation of economic competence. It is substantiated that the formation of economic competence of the future specialist in the social sphere takes place in higher education institutions within a holistic pedagogical process in the study of specialized socio-economic disciplines (“Economic foundations of social work”, “Economics of social work”, “Social economy”, “Social protection”), population”) and through the use of such methods of organizing educational activities as business games, situational tasks, development of socio-economic projects. It is established that the necessary role in the formation of economic competence in the training of a social worker is played by his knowledge of the determinants of social security as the main form of social protection - state social standards and guarantees. A brief description is given on the basis of legislative acts and the established size of the subsistence minimum as a state social standard and minimum wages and old-age pensions as the main state social guarantees

Key words: social protection; social sphere specialist; economic competence; state social standards and guarantees